

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ РОСІЇ У 2009 РОЦІ

У роботі розглядається розвиток соціальної сфери за попередній рік. Проводиться чіткий аналіз таких складових соціальної політики, як освіта та наука, охорона здоров'я, культура, становище житлово-комунального комплексу. Вказано основні цілі стратегії державного розвитку Російської Федерації у кожному з напрямків.

В работе рассматривается развития социальной сферы за предварительный год. Проведен детализированный анализ таких компонентов социальной политики, как наука, образования, здравоохранения, культура, ЖКХ. Подано главные цели стратегии государственного развития Российской Федерации в каждом из направлений.

In work it is considered developments of social sphere for preliminary year. It is spent детализированный the analysis of such components of social policy as a science, formations, public health services, culture, housing and communal services. It is submitted strategy overall objectives developments of Rosijsky Federation in each of directions.

Ключові слова: соціальна сфера; структура соціальної політики; освіта; охорона здоров'я, культура; ЖКК; цілі державного розвитку РФ.

Аналізуючи сучасний післякризовий стан економіки країн світу, можна зазначити, що не всі країни вибралися з депресивного дна. Так, ВВП низки європейських країн у четвертому кварталі 2009 р., незважаючи на оптимістичні прогнози росту показника, знизилось. Що ж стосується ВВП Росії, то в третьому кварталі минулого року сезонно скорегована динаміка виробництва набула позитивного значення, а у кінці року ріст пришвидшився.

Параметри розвитку соціальної сфери є одними з визначальних, що впливають на рівень та якість життя населення. Слід зазначити, що соціальна політика прямо залежить від економічного розвитку країни, оскільки утримання соціальної сфери визначається державним регулюванням. Тому будь-які перетворення економічного характеру впливають на соціальне середовище і можуть як покращити соціально-економічний розвиток країни, так і знизити рівень та якість життя.

Цими проблемами у Росії займаються такі її науковці; О.Бетін, Б.Герасимов, В.Без'язичний, Л.Овчарова, В.Дасковський, які розглядали соціальну політику країни як фактор забезпечення стійкого економічного розвитку, взаємозв'язок якості життя із соціальною політикою. А також державні органи, які ведуть контроль за соціальними параметрами, що впливають на рівень та якість життя населення.

Метою даної статті є дослідження основних складових розвитку соціальної політики Росії у 2009 році.

Основні завдання – визначення поняття та структури соціальної сфери, виокремлення основних складових соціальної політики та їх розвиток за попередній рік.

Основними цілями соціальної політики Російської Федерації: є розвиток освіти, охорони здоров'я, культури; заходи, спрямовані на розвиток житлово-комунального комплексу країни, спорту; розвиток трудових відносин та зайнятості, соціальна підтримка населення; політика щодо міграції та соціальні аспекти державної політики. В даній статті ми проаналізуємо перші чотири складові.

У рамках реалізації пріоритетного національного проекту «Освіта» в інтересах економіки та соціальної сфери здійснювалася перебудова організаційної структури управління освіти, що дозволило забезпечити багатоканальний приплив коштів, розширити самостійність освітніх закладів, підвищити якість освітніх послуг.

За попередніми даними Міністерства освіти і науки Росії (МОН Росії), у 2009 році індекс фізичного обсягу платних послуг населенню в системі освіти (порівняно до попереднього року) склав 105,5%.

Рівень освіти населення у віці 18-72 роки в розрахунку на 1000 осіб у вищій освіті сягнув 220, у середній та початковій професійній освіті – 420 осіб, у середній (повній) загальній освіті – 231 особи (у 2008 році дані показники склали 224, 409 та 243 особи відповідно).

У сфері дошкільної освіти активізувалася робота щодо надання освітніх послуг, які спрямовані на ранній розвиток дитини, забезпечення однакових стартових умов, котрі допомагають дитині при підготовці до школи, а також виявлення обдарованих дітей. Кількість дітей-дошкільнят у віці від 1 до 6 років у різних формах дошкільної освіти склали 60% на протигагу 59,4%, які були зафіксовані у 2008 році.

Введення ЄДЕ (єдиного державного екзамену) було спрямоване на поєднання державної атестації випускників XI (XII) класів загальноосвітніх закладів та вступних випробувань для вступу в освітні заклади вищого рівня акредитації та середньо-професійні заклади освіти. Підвищення доступу до вищої професійної освіти – це ще один крок у розвитку системи освіти Росії. За попередніми даними МОН Росії, питома вага осіб, прийнятих державними і муніципальними закладами вищої та середньо-професійної освіти з урахуванням ЄДЕ, в загальній кількості вступників становила 90% та збереглася на рівні 2008 року.

У 2009 було продовжено впровадження нових освітніх технологій, нових освітніх стандартів, інформації щодо освітніх процесів, розширилися можливості освітніх закладів щодо використання Інтернет-ресурсів у рамках реалізації загальноосвітніх програм.

За попередніми даними МОН Росії, відсоток підготовки кадрів у закладах початкової професійної освіти в загальній структурі підготовки в закладах професійної освіти виріс з 22,9% у 2008 році до 23,5% у 2009 році.

Але деякою мірою знизився відсоток підготовки кадрів у вищих професійних закладах освіти – з 51,6% у 2008 році до 51% у 2009 році.

Натомість частка випускників середньо-професійних закладів освіти у загальній структурі підготовки у професійних закладах залишилась на рівні 2008 року і склала 25,5% [7]. У цілях забезпечення якісної підготовки професіоналів продовжувалося створення науково-освітніх (університетських) комплексів. Отримала також розвиток система дворівневої вищої професійної освіти

За останній рік продовжилась робота з вдосконалення викладацького потенціалу в системі освіти, підвищення його статусу, професійного рівня, якості викладання, запровадження прогресивних механізмів їх заробітної плати. Питома вага викладачів, які пройшли підвищення кваліфікації та перепідготовку, у 2009 році в їхній загальній кількості становила 19% (у 2008 році – 17%) [8].

Конкурси, які проводили загальноосвітні заклади, та підтримка творчої молоді і вчителів стали додатковими стимулами інноваційного розвитку освіти.

У ході реалізації заходів пріоритетного національного проекту «Освіта» здійснювалась виплата щомісячних грошових нагород 726 945 педагогічним працівникам державних освітніх закладів суб'єктів Російської Федерації і муніципальних освітніх закладів за виконання функцій класного керівника, удосконалювалась система шкільного харчування. У всі суб'єкти Російської Федерації надійшло 57578 комплектів стандартного (базового) пакета програмного забезпечення, передбачено створення в кожному суб'єкті РФ умови для дистанційного навчання дітей-інвалідів та тих верств населення, що потребують навчання на дому [5].

Затверджений перелік 12 університетів-переможців, яким присвоєно категорія «національний дослідний університет».

У 2009 році продовжено реалізацію комплексних проектів модернізації освіти, основний обсяг субсидій із федерального бюджету (84%) направлений суб'єктами РФ на розвиток мережі освітніх закладів, підкріплення базових шкіл, збільшення частки школярів, які навчаються в сучасних умовах.

Головним завданням освіти і науки у формуванні громадянського суспільства є формування та розвиток гуманного, інтелектуально-професійного суспільства, яке активно й ефективно брало б участь у демократичних процесах.

Але слід зазначити, що без особистого внеску кожної особи, громадянина чи індивідуума важко досягти ефективного результату. Тому, для цілкового вирішення таких завдань, орієнтиром для освіти особистості повинно бути:

- ✓ здатність до самоорганізації, вміння відстоювати свої права, брати участь у створенні суспільних об'єднань;
- ✓ толерантність, терпіння щодо іншої думки, вміння вести діалог, шукати

та знаходити змістовні компроміси;

✓ правова культура: знання загальноприйнятих правових норм та вміння використовувати можливості правової системи держави [10].

Для виконання вище перелічених вимог перш за все потрібно забезпечити відкритість системи освіти різнобічним впливам як з боку суспільства, так і з боку держави та економіки, при умові збереження її внутрішньої цілісності та підтримки високих академічних стандартів.

У сфері охорони здоров'я в 2009 році продовжувалася робота, спрямована на вдосконалення існуючих фінансово-економічних механізмів, організаційно-правових форм і структури мережі охорони здоров'я з метою підвищення доступності і якості надання медичної допомоги, ефективності управління ресурсами системи охорони здоров'я.

Фінансова криза, що розпочала з третього кварталу 2008 року, не позначилася на розмірах витрат на охорону здоров'я з консолідованих бюджетів суб'єктів РФ і федерального бюджету ні в 2008, ні в 2009 роках.

Згідно з прийнятою постановою Уряду РФ, норматив фінансування на душу населення в 2009 році склав в середньому 7 633,4 рубля, з них: 4059,6 рубля – за рахунок засобів обов'язкового медичного страхування; 3573,8 рубля – за рахунок засобів бюджетів суб'єктів Російської Федерації і місцевих бюджетів [3].

Внаслідок збільшення нормативу фінансування на душу населення дефіцит фінансового забезпечення Програми спостерігався в 49 суб'єктах Російської Федерації. За попередньою оцінкою в 2009, як і в попередньому році, зберігся високий темп приросту фінансування Програми за рахунок засобів федерального бюджету. У 2009 році була продовжена реалізація пріоритетного національного проекту «Здоров'я» з обсягом бюджетного фінансування за рахунок засобів федерального бюджету у розмірі 121 млрд. рублів.

У рамках реалізації пріоритетного національного проекту проводилася робота з підвищення професійного рівня лікарів, зміцнення матеріально-технічної бази установ охорони здоров'я.

Структура проекту в 2009 році зазнавала подальших змін, до заходів, що вже реалізуються, додалися нові: формування здорового способу життя у громадян Російської Федерації, включаючи скорочення вжитку алкоголю і тютюну, заходи, спрямовані на зниження захворюваності і смертності від туберкульозу.

Безумовно, реалізація заходів пріоритетного національного проекту «Здоров'я» зробила величезний вплив на розвиток всієї системи охорони здоров'я, в т.ч. на зміну показників стану здоров'я населення, проте більшість його заходів були спрямовані на поліпшення окремих елементів системи надання медичній допомозі.

Так, реалізація заходу пріоритетного національного проекту «Здоров'я»

«Родовий сертифікат» зробила великий вплив на розвиток родопомічної і педіатричної служби, покращила матеріально-технічну базу системи надання першої медичної допомоги матерям і дітям.

За 4 роки реалізації вказаного проекту в Російській Федерації можна помітити стійку позитивну динаміку зниження материнської і дитячої смертності, за 10 місяців 2009 років дитяча смертність знизилася на 8% у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року.

При цьому слід відзначити щорічне зростання фінансових коштів на платні медичні послуги населенню, у тому числі санаторно-оздоровчі послуги, що надаються медичними установами. За оцінкою, витрати на платні послуги в системі охорони здоров'я в 2009 році складуть 325,1 млрд. рублів (індекс зростання витрат на платні послуги складе 1,3) [10].

Тому для підтримання та підвищення надання послуг охорони здоров'я, державна політика має на меті:

- ✓ підвищувати реальний доступ медичної допомоги для всіх верств населення: створення правових, економічних та організаційних умов для надання медичних послуг, види, якість та обсяг яких відповідають рівню захворюваності, сучасному рівню медичної науки і технології, а також ресурсами, якими володіє держава;

- ✓ подальше створення умов і стимулів для збільшення засобів, які інвестують громадяни і роботодавці для покращення стану здоров'я на базі забезпечення високого пріоритету здоров'я в системі соціальних цінностей суспільства;

- ✓ створення умов та стимулів для максимально можливого передбачення захворювань і травматизму населення [1].

У цілях реалізації політики, що проводиться у сфері культури і масових комунікацій, в 2009 році продовжилося вирішення таких пріоритетних завдань галузі, як створення умов для поліпшення доступу громадян Росії до культурних цінностей, освіти у сфері культури і мистецтва (художньої освіти); підвищення якості і доступності послуг у сфері культури; забезпечення збереження історико-культурної спадщини; інтеграція Росії в світовий культурний процес; сприяння розвитку творчих індустрій, у тому числі книговидавництва і засобів масової інформації, кінематографії.

До об'єктів культурної спадщини федерального значення віднесені ті, що мають особливу історико-архітектурну цінність: пам'ятник історії і культури регіонального значення «Особняк Гориной, где бывал А.И.Солженицын», Державний воєнно-історичний і природний музей-заповідник «Куликово поле» (Тульська область). Вони включені в Державний перелік особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів Російської Федерації [2].

Також продовжувалася структурна перебудова мережі установ культури, спрямована на формування і розвиток системи недержавних установ культури і мистецтва. У цілях оптимізації мережі бюджетних установ

культури за рахунок вдосконалення методів контролю за цільовим і ефективним витрачанням бюджетних коштів відбулося забезпечення прозорості фінансових потоків, на 5% підвищена ефективність витрачання бюджетних коштів, що виділяються в цілому на культуру. У 2009 році продовжено поповнення державної частини Музейного фонду Російської Федерації. Здійснювалася модернізація бібліотек Росії, включаючи муніципальні бібліотеки, робота зі створення національної електронної бібліотеки і формування Державного каталога Музейного фонду Російської Федерації, генерального електронного каталога Російської національної бібліотеки.

У процесі вдосконалення системи державної підтримки сфери культури особливо помітну роль відіграє інститут грантів Президента Російської Федерації. Визначено перелік одержувачів цих грантів для підтримки творчих проектів провідних музичних і театральних колективів і організацій на 2009-2011 роки, вищих навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку в сфері театрального мистецтва, на 2009-2011 роки.

У сфері кінематографії одним з основних стратегічних напрямів державної політики є комплекс заходів, спрямованих на збільшення частки позабюджетних засобів у фінансуванні розвитку галузі, у тому числі у витратах на кіновиробництво, створення економічних умов для майбутнього зниження обсягів і питомої ваги асигнувань з державного бюджету.

Основні зусилля спрямовувались на комплексне розв'язання проблем збереження і розвитку вітчизняного кінопрокату, зміцнення позицій вітчизняної кінематографії на російському і світовому ринку.

Всього у 2009 році було випущено 487 кіновідеофільмів, з них 83 ігрових, 257 неігрових, 147 анімаційних.

Аналіз випуску книжкової продукції за видами літератури показує, що в 2009 році випуск навчальної літератури склав 60,3 млн. екз., або 91,4% до рівня 2008 року, дитячої – 0,8 млн. екз., або 100,7%, наукової і виробничої літератури – 1,3 млн. екз., або 48,3%, художньої літератури – 0,1 млн. екз., або 29,0%, іншої літератури – 0,1 млн. екз., або 31,7 % [9].

Основним напрямом діяльності архівних установ в 2009 році було забезпечення якісного поповнення Архівного фонду Російської Федерації, а також ефективне використання інформаційних ресурсів, що містяться в ньому, на користь громадян, суспільства і держави.

Держава намагається всіляко підтримувати збереження та розвиток культурних традицій. Тому стратегічними цілями державної політики у сфері культури є:

✓ збереження культурного потенціалу та культурних надбань країни, системи творчої та художньої освіти, забезпечення розвитку російської культури, розвиток багатогранності культурного життя, культурних інновацій, підтримання розвитку вітчизняної кінематографії;

✓ забезпечення єдиного культурного простору, рівних можливостей для жителів різних регіонів країни і представників різних соціальних груп для отримання доступу до культурних цінностей, створення умов для діалогу культур з урахуванням багатонаціонального населення;

✓ формування орієнтації особистості і соціальних груп на цінності, що забезпечує успішну модернізацію російського суспільства [4].

Світова фінансова криза, яка зачепила і Росію, істотно вплинула і на будівельну галузь.

У цілях збереження докризового рівня введення житла в 2009 році Урядом Російської Федерації в рамках Програми антикризових заходів реалізовувалися заходи, спрямовані на стабілізацію ситуації на житловому ринку і в будівельній галузі:

✓ виконання державних зобов'язань щодо забезпечення житлом окремих категорій громадян (обсяг фінансування в 2009 році – 48,2 млрд. рублів), надання підтримки молодим сім'ям (обсяг фінансування в 2009 році – 4,7 млрд. рублів);

✓ забезпечення житлом всіх ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, що стали на облік до 1 березня 2005 року (субвенції бюджетам суб'єктів Російської Федерації в 2009 році – 40,2 млрд. рублів);

✓ реструктуризація в 2009 році іпотечних кредитів для осіб, що втратили роботу, в рамках діяльності ВАТ «Агентство з реструктуризації іпотечних житлових кредитів»;

✓ збільшення в 2009 році статутного капіталу відкритого акціонерного суспільства «Агентство з іпотечного житлового кредитування»;

✓ надання державних гарантій Російській Федерації по запозиченнях відкритого акціонерного суспільства «Агентство з іпотечного житлового кредитування»;

✓ придбання в 2009 році житла економ-класу, у тому числі того, що зводиться із залученням засобів громадян, суб'єктами Російської Федерації для реалізації регіональних адресних програм з переселення громадян з аварійного житлового фонду з використанням засобів державної корпорації – Фонду сприяння реформуванню житлово-комунального господарства;

✓ проведення робіт з капітального ремонту багатоквартирних будинків;

✓ надання державної підтримки системоутворюючим будівельним підприємствам, а також підприємствам, що мають істотне значення для економіки суб'єктів Російської Федерації і муніципальних утворень (загальна сума державних гарантій системоутворюючим підприємствам у формі 50% забезпечення виконання зобов'язань з повернення суми кредиту склала 27497 млн. рублів) [6].

Важливим механізмом підтримки житлового будівництва стала реалізація програм Фонду сприяння реформуванню житлово-комунального господарства з розселення аварійного і старого житла, ремонту

багатоквартирних будинків (далі – Фонд).

За станом на 25 січня 2010 р. Фондом в суб'єкти Російської Федерації перераховано 191,4 млрд. рублів, у тому числі на реалізацію регіональних адресних програм:

✓ з проведення капітального ремонту багатоквартирних будинків – 112,1 млрд. рублів;

✓ з переселення громадян з аварійного житлового фонду – 51,6 млрд. рублів;

✓ з переселення громадян з аварійного житлового фонду з врахуванням необхідності стимулювання розвитку ринку житла – 27,7 млрд. рублів.

За підсумками діяльності Фонду за станом на 25 січня 2010 р. в Російській Федерації капітально відремонтовано 80941 багатоквартирний будинок, де проживає 10,3 млн. осіб [3].

За програмами переселення громадян з аварійного житлового фонду, фінансованим за участю засобів Фонду, за станом на 25 січня 2010 р. повністю розселено 1817 аварійних багатоквартирних будинків, в яких проживали 31 тис. осіб.

Отже, проаналізувавши розвиток соціальної сфери Російської Федерації за попередній рік, можна зробити висновок: незважаючи на світову економічну кризу, функціонування соціальної політики залишилось на рівні попередніх років, а в деяких галузях відбулося підвищення показників, які характеризують позитивні тенденції соціальної сфери, що прямо пропорційно впливають на підвищення рівня та якості життя.

Список використаних джерел:

1. Безъязычный В. Ф. Качество жизни – основной критерий социально-экономического планирования развития региона / В. Ф. Безъязычный, Е. В. Шилков // Качество жизни и российское предпринимательство : тезисы конф. – М. : 2008. – 6 с.

2. Безъязычный В. Ф. Современные подходы к категории «качество жизни» и ее роль в планировании социальной политики управления регионом. – М.: Экос, 2009. – 21 с.

3. Бетин О. И. Экономический анализ системы управления : монография / Б. И. Герасимов, В. В. Дробышева, Л. И. Федорова, В. В. Худеева / За ред. О. И. Бетина. – Тамбов. : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 148 с.

4. Сулакшина С.С. Социальная доктрина Российской Федерации: макет-проект: монография / С. С. Сулакшина / За ред. В. И. Якунин. — М.: Научный эксперт, 2010. — 224 с.

5. Отчёт о Всероссийском психологическом форуме «Образование. Воспитание. Развитие-2009». [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://www.rospsy.ru/events-22>.

6. Отчет о ходе реализации региональной адресной программы по проведению капитального ремонта многоквартирных домов и региональной адресной программы по переселению граждан из аварийного жилищного фонда по состоянию на 12 октября 2009 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://www.gov.karelia.ru/Power/Committee/Hcs/Docum/index.html>.

7. Официальный сайт Министерства образования и науки. [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://mon.gov.ru/>.

8. Приоритеты государственной политики и нормативно-правового регулирования в сфере образования. [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://mon.gov.ru/work/obr/prior/>.

9. Культура России 2006-2010. [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://fcpkultura.ru/>.

10. Социальная политика России: // Чиновник. – 2010. – №1. [Электронный ресурс]. – Режим доступ: <http://www.law.edu.ru/magazine/article.asp?magID=7&magNum=1&magYear=2005&articleID=1213317>.